यस्य संसारिणी प्रज्ञा धर्म्मार्थावनुवर्त्तते । कामादर्थं वृणीते यः स वै पण्डित उच्यते । ९९०
यथाशक्ति चिकीर्षन्ति यथाशक्ति च कुर्व्वते । न किञ्चिदवमन्यन्ते नराः पण्डितबुद्धयः ।
क्षिप्रं विजानाति चिरं शृणोति विज्ञाय चार्थं भजते न कामात् । नासम्पृष्टो ह्युपयुङ्क्ते परार्थे तत्प्रज्ञानं प्रथमं पण्डितस्य ।
नाप्राप्यमभिवाञ्छन्ति नष्टं नेच्छन्ति शोचितुं । आपत्सु च न मुह्यन्ति नराः पण्डितबुद्धयः ।
निश्चित्य यः प्रक्रमते नान्तर्व्वसति कर्म्मणः । अवन्ध्यकालो वश्यात्मा स वै पण्डित उच्यते ।
आर्य्यकर्म्माणि रज्यन्ते भूतिकर्म्माणि कुर्व्वते । हितञ्च नाभ्यसूयन्ति पण्डिता भरतर्षभ । ९९५
न हृष्यत्यात्मसम्माने नावमाने च तप्यते । गाङ्गो ह्रद इवाक्षोभ्यो यः स पण्डित उच्यते ।
तत्त्वज्ञः सर्व्वभूतानां योगज्ञः सर्व्वकर्म्मणां । उपायज्ञो मनुष्याणां नरः पण्डित उच्यते ।
प्रवृत्तवाक् चित्रकथ ऊहवान् प्रतिभानवान् । आशुग्रन्थार्थवक्ता च यः स पण्डित उच्यते ।
श्रुतं प्रज्ञानुगं यस्य प्रज्ञा चैव श्रुतानुगा । असम्भिन्नार्य्यमर्य्यादः पण्डिताख्यां लभेत सः ।
अश्रुतश्च समुन्नद्धो दरिद्रश्च महामनाः । अर्थांश्चाकर्म णा प्रेप्सुर्मूढ इत्युच्यते बुधैः । १०००
स्वमर्थं यः परित्यज्य परार्थमनुतिष्ठति । मिथ्या चरति मित्रार्थे यश्च मूढः स उच्यते ।
अकामान् कामयति यः कामयानान् परित्यजेत् । बलवन्तञ्च यो द्वेष्टि तमाहुर्मूढचेतसं ।
अमित्रं कुरुते मित्रं मित्रं द्वेष्टि हिनस्ति च । कर्म्म चारभते दुष्टं तमाहुर्मूढचेतसं ।
संसारप्रतिकृत्यानि सर्व्वत्र विचिकित्सते । चिरं करोति क्षिप्रार्थे स मूढो भरतर्षभ ।
श्राद्धं पितृभ्यो न ददाति दैवतानि न चार्चति । सुहृन्मित्रं न लभते तमाहुर्मूढचेतसं । १००५
अनाहूतः प्रविशति अपृष्टो बहु भाषते । अविश्वस्ते विश्वसिति मूढचेता नराधमः ।
परं क्षिपति दोषेण वर्त्तमानः स्वयं तथा । यश्च क्रुध्यत्यनीशानः स च मूढतमो नरः ।
आत्मनो बलमज्ञाय धर्म्मार्थपरिवर्ज्जितं । अलभ्यमिच्छन्नैष्कर्म्याम्मूढबुद्धिरिहोच्यते ।
अशिष्यं शास्ति यो राजन्यश्च शून्यमुपासते । कदर्य्यं भजते यश्च तमाहुर्मूढचेतसं ।
अर्थं महान्तमासाद्य विद्यामैश्वर्य्यमेव वा । विचरत्यसमुन्नद्धो यः स पण्डित उच्यते । १०१०
एकः सम्पन्नमश्नाति वस्ते वासश्च शोभनं । योऽसंविभज्य भृत्येभ्यः को नृशंसतरस्ततः ।
एकः पापानि कुरुते फलं भुङ्क्ते महाजनः । भोक्तारो विप्रमुच्यन्ते कर्त्ता दोषेण लिप्यते ।
एकं हन्यान्नवा हन्यादिषुर्मुक्तो धनुष्मता । बुद्धिर्बुद्धिमतोत्सृष्टा हन्याद्राष्ट्रं सराजकं ।
एकया द्वे विनिश्चित्य त्रींश्चतुर्भिर्व्वशे कुरु । पञ्च जित्वा विदित्वा षट् सप्त हित्वा सुखी भव ।
एकं विषरसो हन्ति शस्त्रेणैकश्च बध्यते । सराष्ट्रं सप्रजं हन्ति राजानं मन्त्रविप्लवः । १०१५
एकः स्वादु न भुञ्जीत एकश्चार्थान्न चिन्तयेत् । एको न गच्छेदध्वानं नैकः सुप्तेषु जाग्रयात् ।
एकमेवाद्वितीयं तद्यद्राजन्नावबुध्यसे । सत्यं स्वर्गस्य सोपानं पारावारस्य नौरिव ।
एकः क्षमावतां दोषो द्वितीयो नोपपद्यते । यदेनं क्षमया युक्तमशक्तं मन्यते जनः ।
सोऽस्य दोषो न मन्तव्यः क्षमा हि परमं धनं । क्षमा गुणो ह्यशक्तानां शक्तानां भूषणं क्षमा ।